

Jätkusuutlikud töökohad kogu elu jooksul: riikide poliitika ja strateegiad

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Eurofoundi sõnastatud määratluse kohaselt tähendavad jätkusuutlikud töökohad kogu elu vältel seda, et inimeste elu- ja töötingimused on sellised, mis toetavad nende tööle asumist ja töötamist pika tööelu jooksul. Töökohtade jätkusuutlikkuse tagamiseks kogu elu vältel tuleb tegeleda kahe valdkonnaga: a) töökoha ja töökeskkonna näitajad ning b) töötaja iseloomuomadused ja olukord. Et töö vastaks töötaja võimetele, vajadustele ja isiklikule olukorrale kogu elu jooksul, tuleb mõlemat aja jooksul arenevat valdkonda üksteisega kohandada. Jätkusuutlikud töökohad võimaldavad enamatel inimestel tööturule siseneda ja jätkata inimestel töötamist kogu elu jooksul ja eakana.

Käesolevas aruandes keskendutakse 10 liikmesriigi riiklikele poliitikameetmetele, mis aitavad saavutada jätkusuutlikke töökohti. Uuringus analüüsitakse, kuidas neid poliitikameetmeid rakendatakse, kas need on lõimitud ühtsesse raamistikku ning kas need täiendavad üksteist või on üksteisega vastuolus.

Poliitikataust

Euroopa riikide ees on arvukalt sotsiaalseid ja tööturu probleeme, mida võib lahendada töökohtade kavandamisega nii, et keskmes on jätkusuutlikkus. Riikide rahvastik vananeb ja eakaid ülal pidav tööjõud väheneb. Üha tavalisemad on ebakindlad töökohad, tekkimas on uued töösuhte vormid ja hiljutise majanduskriisi taustal väheneb vabade töökohtade arv. Need muutuvad tingimused avaldavad lisasurvet Euroopa sotsiaalkaitsesüsteemidele ja takistavad strateegiaga „Euroopa 2020“ edendatava aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu saavutamist. Selle tõttu on muutunud Euroopa Liidu kõikides liikmesriikides väga tähtsaks probleem, kuidas tagada, et inimesed osaleksid tööturul ka eakatenä.

Töökohtade jätkusuutlikuks muutmisele võivad oluliselt kaasa aidata mitmesugused riiklikud poliitikameetmed. Need on näiteks õigusaktid (nt tööõigus ning töötervishoiu ja tööohutuse eeskirjad), sotsiaalkaitsesüsteemid (tagavad näiteks töötus-, pere- ja invaliidsushüvitised ning vanemapuhkuse), avalikud teenused (sealhulgas tööhõive-, haridus-, tervishoiu- ja elukestva õppe teenused), avalik taristu (nt lastehoid ja eakate hooldus) ning finants- ja muid stiimuleid äriühingutele (näiteks töökohtade kohandamiseks).

Peamised järeldused

- Laiihaardeline poliitikakäsitlus, mis on omaks võtnud suhteliselt uue jätkusuutlike töökohtade mõiste, esineb Madalmaades, Rootsis ja mõnevõrra Belgias. Teistes riikides käsitletakse jätkusuutlikke töökohti mõningal määral siiski selliste mõistete kaudu nagu töökvaliteet, inimväärne töö ja hea töö (Saksamaa), tasakaalustatud töö (Poola), kvaliteetsed töökohad (Leedu) ja tööelu kvaliteet (Soome).
- Eurofound on juba varem määratlenud töö ja töötingimuste kvaliteedi neli mõõdet: sissetulekud, tulevikuväljavaated, töökoha omakvaliteet ja töötaja kvaliteet. Et töökohad oleksid jätkusuutlikud, on olulised kõik neli mõõdet nii töökoha kui ka üksikisiku konkreetsete vajaduste ja olukorra tasandil. Paljud tuvastatud poliitikameetmed hõlmavad kõiki mõõtmeid. Näiteks aktiivne tööturupoliitika hõlmab selliseid teemasid nagu kaasamine, tööhõive kaitse, tulevikuväljavaated ja sissetulekud, oskuste arendamine ning töö- ja eraelu tasakaal. See viitab vajadusele võtta nii üldisi meetmeid (kvaliteetne tööelu kõigile) kui ka meetmeid, mis käsitlevad konkreetseid probleeme või rühmi (näiteks teatud rühmade tööturule lõimimine).

- Arvukatest ühiskondlikest aspektidest tulenevad poliitikameetmed, mis käsitlevad mitmesuguseid probleeme, on jätkusuutlike töökohtade loomise seisukohalt olulised. Nende poliitikameetmete institutsioonidevaheline kooskõlastamine on siiski raske ülesanne ja tuleb arvestada eri meetmete koostoimega. Jätkusuutlike töökohtade käsitlused on liiga killustunud, mis põhjustab puudusi ja vastuolusid poliitikavaldkondades ja nende vahel.
- Sotsiaalpartnerite roll jätkusuutlikesse töökohtadesse panustavate ja soodsat töökeskkonda loovate strateegiatega edukal elluviimisel on märkimisväärne. Sellele vaatamata sõltub palju institutsioonilistest ja õigusraamistikust, milles sotsiaalpartnerid tegutsevad, kaasamise ulatusest, mida need raamistikud tagavad, ning tegutsemisruumist majanduskontekstis.
- Uuring rõhutab sellise poliitika tähtsust, mis loob raamtingimused, kuid võimaldab ettevõtjatel töötada välja jätkusuutlikumaid töökohti loovad tegevused. Need kujunevad vastavalt sellele, kuidas riiklikku reguleerimist ja kollektiivlepinguid praktikas kohaldatakse, olenevalt sellest, kas töötajate arvamust võetakse kuulda (või mitte) ja kuidas areneb töötajate osalus.
- Kõigile jätkusuutlike töökohtade tagamine eeldab soolise võrdõiguslikkuse arvestamist. Mõne poliitikameetme selge sooline erapoolikus tähendab, et naistel on jätkusuutlikke töökohti leida raskem. Tuvastati ka mõni selline poliitikameede, mis loob soodsa raamistiku hoolduskohustuste võrdsemaks jagamiseks kogu elu jooksul ning töö- ja eraelu sujuvamaks koostoimeks.
- Majanduskriisi tõttu on tööturu- ja tööhõivesüsteemid mitmeti muutunud, kuid kriisi negatiivset mõju töökohtade jätkusuutlikkusele ei ole alati arvestatud. Töökohtade puudumine on teinud mõned üleminekud keerulisemaks, eelkõige noorte ja eakate töötajate jaoks.

Poliitikasoovitused

Jätkusuutlike töökohtade mõiste lisamine poliitilisse tegevuskavasse aitab poliitikakujundamist mitmekesistada. Jätkusuutlike töökohtade mõiste seob eri tegevuskavu üldiseks tegevuskavaks, millel on pikaajaline eesmärk: kohandada töö töötajate ja nende olukorra järgi kogu elu vältel, nii et töötajad on terved ja tööturul võimalikult kaua aktiivsed, ning saavutada töö- ja eraelu tasakaal.

Liikmesriigid on arutanud või võtnud vastu horisontaalseid strateegiaid, mille eesmärk on lahendada rahvastiku vananemise, töötajate tervisekaitse ja oskuste vähesuse probleemid. Need on sageli olnud peamiselt aruteluraamistikud. On oluline, et neile järgneksid konkreetsed eelarvega poliitikameetmed, rakendusasutused ning tulemuste analüüs.

Horisontaalsed ja probleemipõhised poliitikameetmed ei välista üksteist. Üldiste jätkusuutlike töökohtade strateegiatega vastuvõtmine võib aidata neid ideid süvalaiendada. Poliitikameetmete puuduste ja lahknevuste kõrvaldamiseks tuleb need siduda asjaomaste ministeeriumide ja poliitikakujundajate institutsioonidevahelise kooskõlastamisega. Töökohtade jätkusuutlikuks muutmisele suunatud ühtse poliitikaraamistiku eesmärk peaks olema tervikliku käsitluse rakendamine, mis tagab, et temaatilised poliitikaraamistikud täiendavad üksteist.

Universaalset lahendust ei ole: liikmesriigid peavad leidma ise, kuidas see muutuva majanduskeskkonna ja probleemidega sobib ja kohandub. See võib viia poliitikameetmete jätkusuutlikkuse hindamiseni, mis tähendab, et konkreetse valdkonna uute poliitikameetmete ja üldpoliitikaga kaasnevad eel- ja järelhindamised, millega hinnatakse mõju naiste ja meeste töökohtade jätkusuutlikkusele kogu elu vältel.

Lisateave

Aruanne „Sustainable work throughout the life course: National policies and strategies“ („Jätkusuutlikud töökohad kogu elu jooksul: riikide poliitika ja strateegiad“) on avaldatud veebilehel <http://bit.ly/SWSstrategy>.

Lisateave: Greet Vermeylen, teadusjuht, gve@eurofound.europa.eu